

ПРАБЛЕМА АЎТЭНТЫЧНАСЦІ МАГІЛЁўСКОЙ РАТУШЫ: СПРЭЧКІ І ІНТЭРПРЭТАЦЫІ

*Аляксандр Агееў, кандыдат гістарычных навук
(Магілёў, Беларусь)*

У Беларусі ў апошнія гады распачаўся працэс адбудовы зруйнаваных у віхуры драматычных падзей ХХ стагоддзя. помнікаў архітэктуры. Адноўлены Мінская ратуша, тры праваслаўныя храмы ў гістарычнай частцы Віцебска. Абмяркоўваюцца праекты адбудовы Брэсцкай і Гарадзенскай ратуш, іншых страчаных жамчужын беларускага дойлідства.

Прайшло сем гадоў з моманту адраджэння ў ліпені 2008 года Магілёўскай ратушы. Яна, так упрыгожыла горад, што ад жыхароў Магілёва і яго гасцей чуюцца аб ёй самыя станоўчыя водгукі. Стромкая постаць ратушы захапляе гараджан і турыстаў, зноў зрабіла гістарычны цэнтр месца маляўнічым і рамантычным. Тым не менш, дыскусіі вакол ратушы ў асяроддзі спецыялістаў працягваюцца. Яе лёс не перастаў хваляваць і грамадскасць. Адна з праблем, якая абмяркоўваецца – гэта спрэчка аб ступені аўтэнтычнасці адраджанага будынка ратушы. Сапраўды, пазітыўнае ўспрыманне факта адраджэння страчанага помніка архітэктуры не засланыя пытанняў: ці падыходзіць да яе тэрмін “помнік”, наколькі новая ратуша каштоўная?

Неабходна заўважыць, што нгілістычныя, а часам і зневажальныя ацэнкі рэалізацыі ўласных і чужых рэстаўрацыйных праектаў распаўсюджаны сярод пэўнай частцы рэстаўратараў і архітэктараў. Чаго ў іх болей: какецтва і чакання кампліментаў, боязі крытыкі і прэвентыўнай самаабароны, ці рэальнай канстатацыя выніку ўласнай дзейнасці, або бяздзейнасці – тэма хутчэй для псіхалагічных даследаванняў. У дадзеным кантэксце важна тое, што менавіта спрэчка аб аўтэнтычнасці ратушы і не надта высокія адзнакі каштоўнасці здзейсненых у апошнія гады рэстаўрацыйных архітэктурных праектаў сталі штуршком для напісання гэтага артыкула.

Перш чым прыступіць да аналізу праблемы, дазволі сабе нагадаць, што тэрмін “аўтэнтычнасць” у гуманітарных навукх звычайна прымяняецца для абазначэння першасных, традыцыйных, рэгіянальна-спецыфічных відаў культуры. У слоўніках “аўтэнтычны” тлумачыцца, як “сапраўдны, адпаведны сапраўднаму, пэўны, дакладны.” Як трапна заўважыў дэкан архітэктурнага факультэта БНТУ Армен Сардаров, у добрым беларускім слове “сапраўдны”... так і чуецца “быць з праўдай”.

Распачну з таго, што ў дыскусіях аб аўтэнтычнасці сучаснага будынка Магілёўскай ратушы назіраецца відавочны канфлікт разнастайных інтэрпрэтацый. Іх крайнасці:

– будаўніцтва ратушы – ёсць адраджэнне гістарычнага помніка з дапамогай сучасных тэхналогій;

– у 2008 г. была пабудавана нават не копія, а муляж былой ратушы, які толькі вонкава нагадвае былую жамчужыну магілёўскай грамадзянскай архітэктуры і не мае асаблівай каштоўнасці.

Па сутнасці, супрацьлеглыя ацэнкі каштоўнасці аднаўлення ратушы сталі адлюстраваннем аб’ектывісцкага і канструктывісцкага падыходаў да праблемы. У сучаснай антрапалогіі, як правіла, вылучаюць два вызначэнні аўтэнтычнасці: як атрыбут, асаблівасць, унутрана ўласцівая дадзенай рэчы або тэхналогіі якасць, і як становішча яе ў прасторы і часе. Другі канструктывісцкі падыход для нас асабліва важны, бо менавіта паводле яго вызначаюць прыналежнасць пабудовы да архітэктурнага комплексу ці гістарычнага ландшафту. У ім, у адрозніванні ад першага, лічаць, што аўтэнтычнасць ляжыць не ў саміх аб’ектах, а ў дыскурсах, якія ўзнікаюць з іх нагоды. У гэтым сэнсе, аўтэнтычнасць заўсёды сацыяльна сканструяваная і зменлівая з’ява.

У тэорыі аб’ектывісцкія ўяўленні аб аўтэнтычнасці лёгка пераадоўляюцца, а на практыцы дамінуюць. Справа ў тым, што ў прыкладных сферах культуры – у музейнай дзейнасці, на рынку мастацтва, нават у законатворчасці спецыялісты маюць справу з канкрэтнымі рэчамі і ім важна іх атрыбутаваць, вызначыць эпоху, кошт і г.д. Тым не менш, разуменне складанасці праблемы аўтэнтычнасці пашыраецца. Пры такім больш шырокім яе разглядзе надставы для спрэчак становяцца зразумелымі. Музейныя работнікі і антыквары ў ацэнцы ратушы акцэнт робяць на змяненнях формы і матэрыялаў, а грамадскія актывісты – на сімвалічнасці яе адраджэння.

З чыста фармальнага боку, як падаецца, правы крытыкі, бо ратуша будавалася з сучасных матэрыялаў, па сучасных тэхналогіях, да яшчэ і з пэўнымі адступленнямі ад праекта. Яна, сапраўды, па пэўных прычынах не можа лічыцца абсалютна дакладнай копіяй старажытнага будынка. З гэтага пункту гледжання яе цяжка назваць адраджаным помнікам архітэктуры XVIII стагоддзя. Безумоўна, гэта будынак XXI стагоддзя. Аднак жа, ёсць і іншыя, больш кампліментарныя для ратушы меркаванні, бо калі атрыбутуецца і ацэньваецца архітэктурны будынак, то вызначаюцца рысы, якія некалькі адрозніваюцца ад антыкварных рэчаў і музейных прадметаў.

Прапаную разгледзіць праблему па парадку, абапіраючыся на вядомы ў антрапалогіі пастулат, згодна якому казаць можна аб трох асноўных відах аўтэнтычнасці: па форме, функцыі і зместу. Не будзем забываць і тое, што каштоўнасць ратушы мы можам разглядаць у сучасным горадабудаўнічым, агульнакультурным, гістарычным і іншых кантэкстах.

Месца. Найперш трэба адзначыць, што адраджаны будынак ратушы стаіць на сваім родным спрадвечным месцы. Дзякуй Богу яго не забудавалі

ў савецкі час. Месца было вольнае. Руйнаваць пабудовы XX ст не прыйшлося, а адбудова ратушы натуральна спрыяла рэгенерацыі, хай сабе і частковай, гістарычнага краявіду цэнтра горада, аб значэнні чаго мы пагаворым ніжэй.

Форма. Калі казаць аб форме, то тут важна падкрэсліць, што паводле сваёй знешняй форме і сілуэту праект будынка даволі дакладна капіруе старажытную ратушу. Архітэктары і будаўнікі ўвялі толькі некалькі вонкавых змяненняў, якія іх адрозніваюць. А вось унутраная планіроўка сучаснай ратушы прыстасавана да сучасных патрэб і істотна адрозніваецца ад ранейшых узораў.

Не засяроджваючы шмат увагі на праектных дэталях, адзначу толькі што генеральным праекціроўшчыкам выступіла ТАА “Цэнтр па рэгенерацыі гісторыка-культурных ландшафтаў і тэрыторый”. Праект “Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя ратушы ў г. Магілёве” здзейснілі навуковы кіраўнік А. Кропатаў, галоўны архітэктар А. Кандратаў, галоўны інжынер А. Кандраль, архітэктары В. Пракопчык і Т. Панамарова, канструктар В. Сазонава. У яго аснову былі пакладзены гістарычныя дакументы і матэрыялы, гістарычная даведка і археалагічная справаздача А. Трусава, праект 1985 года архітэктара Я. Ханінай. Важна адзначыць, што першапачаткова меліся чарцяжы планаў папярэдняга праекта, фатаграфіі праекта 1834 года, фатаграфіі абмераў планаў 1919 года, абмер плану 1945 года, і дакладныя “свае” фрагментарныя абмеры мура цокаля 1979 года. Матэрыялы абмераў параўноўваліся, каб знайсці супадзенні ў памерах, але адрозніванні былі досыць вялікімі. Новы праект прайшоў узгадненне ва ўпраўленні па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

З праектнай дакументацыі бачна, што з дапамогай камп’ютарнай апрацоўкі старых фотаздымкаў былі ўдакладнены памеры і прапорцыі фасадаў і архітэктурнага дэкору. На падставе вертыкальных замераў па дадзеных фатаграфій была сканструявана мадэль будынка ратушы. Сумяшчэнне мадэлі і фатаграфій з дапамогай кампутара, выверка суадносін вышыні ярусаў і паверхаў на аснове вытворных “залатой” прапорцыі пацвердзіў высокую ступень яе дакладнасці і паслужыў доказам таго, што фасад у свой час будаваўся з улікам прапорцый стылю.

У аснову праекта была пакладзена ідэя аднаўлення фасадаў ратушы такімі, якімі яны былі ў сярэдзіне XVIII стагоддзя. Новы праект рэканструкцыі прадугледжваў будаўніцтва будынка ратушы вышынёй 14 метраў і васьміграннай пяціяруснай вежы, якая на 47 метраў 30 сантыметраў павінна была зноў ўзняцца над горадам. Вонкавыя габарыты будынка ў ім адпавядалі арыгінальным памерам. Толькі пры рашэнні дваровага фасаду выкарыстоўваліся аналагі і ўскосныя ўказанні ў гістарычнай запісцы на існаванне франтона.

У адпаведнасці з праектам, плануемая плошча забудовы складала 373 м², аб'ём будынка – 5500 м³, агульная плошча памяшканняў – 844,2 м², у тым ліку падвала – 18,7 м², першага паверха 284,1 м², другога – 270,7 м², мансарды – 270,7 м². Плошчы верхніх ярусаў вежы, якія не былі прадугледжаны для эксплуатацыі, пры гэтым не ўлічваліся. У сувязі са зменай функцыянальнага прызначэння будынка, унутраная планіроўка паверхаў была выканана згодна з новым планам. У апраўданне архітэктарам трэба зазначыць, што ўнутраная планіроўка будынка з часоў будаўніцтва некалькі разоў мянялася.

Матэрыялы. Нясучыя сценавыя канструкцыі ратушы планавалася ствараць з блокаў ячэйстага бетону таўшчыняй 500 мм. і цэглы – 260 – 300 мм. Таўшчыня цагляных сцен вежы адрозніваецца ў залежнасці ад ярусаў і змяншаецца ад 1130 мм. унізе да 380 мм. наверху. Дзеля надання большай устойлівасці вежу паставілі на маналітную жалезабетонную пліту. Праект прадугледжваў індывідуальныя вокны, як і многія дзверы будынку; у экспазіцыйных залах першага паверха – наладжванне падвясной столі і пакрыццё падлогі керамічнай пліткай. Падлога другога паверха планавалася паркетнай, і толькі мансарда мела, паводле праекта, сучасную аздабу. Каштарыс праекта ў коштах 2007 года склаў 5,5 млрд. рублёў (2 млн. 560 тыс. \$).

Функцыя. Яшчэ на стадыі праектавання ішло абмеркаванне прызначэння памяшканняў ратушы. Пасля разгляду шэрагу прапаноў было вырашана на першым паверсе будынка размясціць залы Музея гісторыі Магілёва, на другім – залу пасяджэнняў гарадскога Савета, урачыстых прыёмаў і цырымоній, прыёмную кіраўніка гарадской адміністрацыі, а на мансардзе – фондавыя і службовыя памяшканні, кабінеты гарадскога музея. Такім чынам, праект прадугледжваў адкрыццё будынка для наведвання і адначасова захоўваў першапачатковую функцыю ратушы – месца размяшчэння органаў гарадскога самакіравання. Пад час будаўніцтва ратушы тагачасны старшыня Магілёўскага гарвыканкама Віктар Шорыкаў памяшканне прыёмнай кіраўніка гарадской адміністрацыі на другім паверсе палічыў залішнім. Было вырашана перадаць яго музею горада, што значна павялічыла экспазіцыйныя магчымасці апошняга, але і дадало праблем будаўнікам і праекціроўшчыкам.

Будынак сёння выкарыстоўваецца пад музей гісторыі Магілёва і яму належыць. Але, і гэта вельмі істотна, ў яго ёсць і іншая надта важная функцыя – у ратушы праходзяць сесіі дэпутатаў Магілёўскага гарадскога савета дэпутатаў. Так, у маі 2010 года ўпершыню ў навейшай гісторыі ратушы прайшлі выбары новага старшыні гарадскога Савета дэпутатаў.

Вельмі важна, што ратуша, як і ў часы самакіравання, зноў стала адным з цэнтрам грамадскага жыцця горада. У ёй праводзяцца шматлікія афіцыйныя і грамадскія гарадскія мерапрыемствы, у тым ліку ўзнагароджанні, уручэнне прэміі “Дасягненне”, урачыстыя прыёмы

за межних дэлегацый, канферэнцыі, прэзентацыі і г.д. Фактычна будынак функцыянуе як гарадскі грамадскі цэнтр.

Можна канстатаваць, што назіраецца адраджэнне і элементарна функцыянальнай аўтэнтычнасці Магілёўскай ратушы.

Змест. Дух месца. Пытанне зместу ў дачыненні да ратушы дастаткова складаная тэма. Справа ў тым, што ў праблеме аўтэнтычнасці важныя маркеры, якія мы прызнаём. На мой погляд, перш за ўсё тут трэба казаць аб сімвалічнасці адраджэння будынка ратушы. Магілёўская ратуша – гэта форма, якая даўно пераўтварылася ў сімвал. Пры аналізе культурных сімвалаў, перш наперш, выяўляюць гісторыю наладжэння сэнсаў і пераўтварэння рэчы ці аб'кта ў сімвал. Таму і пачну разглядаць гэты аспект праблемы гістарычна паслядоўна.

Па першае, ратуша для магілёўцаў гістарычна была і застаецца сёння **сімвалам гарадскога самакіравання**. Яна нагадвае аб тых слаўных часах, калі гарадскі магістрат кіраваў усім жыццём у горадзе і размяшчаўся звычайна ў спецыяльным будынку – ратушы. Магдэбургскія гарады стаялі на адной роўніцы са славытымі гарадамі Старога Свету ў сэнсе самакіравання. Магілёўская ратуша з канца XVII стагоддзя дэманстравала свету, што магілёўцы здольныя ўмела распараджацца ўласнай свабодай і дабрабытам.

Па другое, ратуша для гараджан даўно стала **адным з сімвалаў шматвяковай гісторыі горада**. Сёння адбудаваная ратуша нібыта масток наладзіла сувязь паміж сучаснасцю і гісторыяй Магілёва. Напрыклад, яна адразу аблягчыла экскурсаводам, гасцям гораду ўспрыманне магілёўскай даўніны, ды і самім жыхарам прывязку старых фотаздымкаў да сучаснага ўрбаністычнага пейзажу Магілёва.

Па трэцяе. Магілёўская ратуша заўсёды была і цяпер зноў стала адным з **архітэктурных сімвалаў Магілёва**. Вельмі важна адзначыць тое, што пасля адраджэння ратушы была адноўлена адна з галоўных архітэктурных дамінантаў горада. Сёння гарадскі ландшафт не толькі стаў больш маляўнічым, але і наблізіўся да вядомага нам па фотаздымкам пачатку XX стагоддзя ўзору. Цяпер ратуша зноў фарміруе панараму гістарычнай частцы Магілёва. Усім стала бачна, як яе не хапала ў цэнтры Магілёва.

Калі пагаджацца з думкамі многіх сучасных архітэктараў, што архітэктура прызвана дапамагаць людзям кантактаваць паміж сабой і месцам, ў якім яны пражываюць, то ратуша выконвае гэтую задачу бліскуча. Яна не забытвае і не аздачвае людзей, а, перш наперш, вырашае задачы камунікацыі паміж імі і прасторай. Як архітэктурная дамінанта Магілёўская ратуша зноў візуальна паказала, дзе знаходзіцца цэнтр горада. Нібыта свечка, яна высветліла і пазначыла месцазнаходжанне старога гораду і стала як магніт прыцягваць увагу да яго.

Магілёўская ратуша заўсёды займала сваё пачэснае месца і сярод дзяментаў беларускага дойлідства. Па яе сілуэту магілёўцы адрознівалі свой горад ад іншых. У Вялікабрытаніі ў сярэдзіне XX стагоддзя, пад час забастоўкі паштовых работнікаў беларускімі эмігрантамі была надрукавана серыя з пяці аналагаў паштовых марак. Яны былі ў абароце кароткі час, калі розныя грамадскія арганізацыі займелі права мець уласную пошту. Згуртаванне беларусаў Вялікабрытаніі размясціла на них выявы самых выбітных помнікаў беларускай архітэктуры. Сярод беларускіх ратуш была абрана менавіта магілёўская.

Нездарма сёння, пасля свайго адраджэння Магілёўская ратуша стала сапраўднай тэлевізійнай зоркай як рэгіянальнага, так і нацыянальнага тэлебачання. Як правіла, яна архітэктурна прадстаўляе Магілёў ў выпусках прагнозаў надвор'я і застаўках большасці рэспубліканскіх каналаў.

Па чацвёртае. І першае, і другое, і трэцяе выразна сведчыла аб **еўрапейскасці Магілёва**. Магдэбургскае самакіраванне, прыналежнасць да еўрапейскай гістарычнай прасторы, стыльовае архітэктурнае падабенства з іншымі гарадамі Еўропы сцвярджае духоўную і матэрыяльную прыналежнасць горада да гэтай частцы свету. Дарэчы, менавіта таму і сёння для мноства магілёўцаў адраджэнне ратушы – ёсць сведчанне еўрапейскага выбару нашай краіны.

Па пятае. Істотную ролю ў фарміраванні адносін гараджан да ратушы, на мой погляд, сыграла і трагічная гісторыя знішчэння выдатнага архітэктурнага помніка ў 1957 годзе. Ратуша застаецца адным з **сімвалаў варварскіх, часцяком на мяжы з злачыннасцю адносін да архітэктурнай спадчыны ў савецкі час**. Пакутніцкі лёс будынка, які тэхналагічна адносна проста рамантаваўся, але замест рэканструкцыі быў разбураны, выклікаў натуральнае спачуванне і рамантызацыю.

І апошняе. Нельга абмінуць і тое, што ратуша сёння не проста нагадвае магілёўцам аб слаўных часах магдэбургскага права і прыцягвае турыстаў сваёй выбітнай гарманічнай формай, але адным сваім з'яўленнем выклікала ўзрастанне грамадскай актыўнасці гараджан. Адраджэнне ратушы стала такой важнай падзеяй у жыцці Магілёва, яшчэ і таму, што гісторыя змагання за яе аднаўленне сама пераўтварылася ў **сімвал плённасці грамадскай ініцыятывы**.

Тое, што шматгадовая барацьба магілёўскай грамадскасці за адраджэнне знішчанага помніка закончылася поспехам, выклікала энтузіязм і паспрыяла шматлікім станоўчым каментарам у прэсе. Адрозна пасля адкрыцця ратушы ў горадзе сталі абмяркоўвацца іншыя магчымыя аб'екты гістарычнай рэканструкцыі. Рэзка ўзрасла колькасць зваротаў ў органы ўлады з прапановамі аб вяртанні магілёўскім вуліцам старажытных назваў, узвядзенні помнікаў слаўным землякам і г.д. Ратуша для магілёўцаў была сімвалам самакіравання, а сёння стала і добрым знакам духоўнага абуджэння і адраджэння.

Менавіта ў сімвалічнасці адраджэння магілёўскай ратушы мне бачыцца найбольшая каштоўнасць яе адраджэння. Нездарма ў прадмове старшыні Магілёўскага гарадскога выканкама С.П. Барадаўкі да другога выдання кнігі “Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне” сказана: “Гарадская ратуша на працягу трох стагоддзяў з’яўлялася **галоўным сімвалам** (вылуч. аўт.) горада на Дняпры, яго дзяржаўнай значнасці, палітычнай і эканамічнай магутнасці.”

Падводзячы вынік разважанням, варта адразу адзначыць, што адроджаны, а дакладней сказаць нанова пабудаваны будынак магілёўскай ратушы, безумоўна, не можа лічыцца ды і не мог, нават тэарэтычна, стаць цалкам аўтэнтчным архітэктурным помнікам XVII стагоддзя. Калі адноўлены будынак Магілёўскай ратушы разглядаць **выключна**, як антыкварную рэч ці як музейны прадмет, то, сапраўды, не можа ісці гаворкі аб адроджанай аўтэнтчнасці. Гэта навабуд, муляж і не болей. Але, калі глядзець на яе, як на архітэктурны аб’ект, які ўпісаны ў магілёўскую гісторыю і культурную прастору, то, як паказана вышэй, сітуацыя выглядае зусім не так катастрафічна.

Сёння і з фармальна-архітэктурнага, і з функцыянальнага пунктаў гледжання, і асабліва па зместу можна казаць аб элементах адроджанай аўтэнтчнасці магілёўскай ратушы. І з гэтага пункту гледжання зусім не выглядаюць вар’яцкімі ці антынавуковымі разважанні аб адраджэнні **“помніка гісторыі”** (вылучана аўт.) – Магілёўскай ратушы. Такая адзнака, дарэчы, рэзка павялічвае каштоўнасць грамадскай актыўнасці накіраванай на аднаўленне па-варварску зруйнаванага ў 1957 г. помніка магілёўскай грамадзянскай архітэктуры. Яна паказвае і напрамак ў якім можна рухацца ў справе аднаўлення страчаных з-за катаклізмаў XX стагоддзя, а больш з-за нашай неахайнасці і інтэлектуальнай злыбеды помнікаў.

Я зусім не прэтэндую на ролю настаўніка архітэктараў у сферы аўтэнтчнасці, цудоўна ведаю, што павага да аўтэнтчнасці і яе шырокае разуменне зафіксавана ва ўсіх асноўных міжнародных архітэктурных хартыях і дакументах. У той жа Рыжскай хартыі 2000 г. не двухсэнсоўна запісана, што “...аўтэнтчнасць ёсць мерай таго, наколькі праўдападобна і дакладна вызначальныя рысы культурнай спадчыны (укліваючы знешні выгляд і кампазіцыю, матэрыялы і субстанцыю, выкарыстанне і функцыю, традыцыі і тэхналогіі, размяшчэнне і наваколле, дух і пачуцці, і іншыя фактары) сведчаць пра сваю значнасць...” За стагоддзі рэстаўрацыйных работ архітэктурная супольнасць прыйшла да разумення вартасці помнікаў старасветчыны ва ўсіх яго праявах: знешняе аблічча, характар пабудовы інтэр’ера, элементы аздобы, гістарычныя напластаванні, канструкцыі, будаўнічыя матэрыялы розных перыядаў. Натуральна, што ўяўленні антрапалагаў, этнолагаў, гісторыкаў аб аўтэнтчнасці ўплывалі на ўяўленні архітэктараў і наадварот.

Толькі застаецца пытанне: Чаму ж, нягледзячы на вядомасць асноўных тэарэтычных тэзісаў напісанага вышэй тэксту, многія беларускія архітэктары так скептычна ставяцца да ўласных дзетак – рэстаўраваных і адроджаных гістарычных будынкаў? Адказ мне бачыцца ў тым, што яны ўвагу звяртаюць перш-наперш на форму і матэрыял будынкаў. Сімвалічнасць іх, змясцоўная і функцыянальная аўтэнтычнасць прызнаюцца, але застаюцца фонам з-за пэўнай вузкасці прафесійных падыходаў.

Такі скепіс, а часам і грэблівае называнне адроджаных помнікаў гісторыі “навабудамі” не такі бяспечны, як можа падацца. Ён між волі перадаецца на стаўленне да выконвання прафесійных абавязкаў і адстойванне сваіх пазіцый пры вырашэнні тэхналагічных пытанняў. Калі адроджаны помнік такі самы навабуд, як і новы будынак, то чаму б не “наследзіць”, не пакінуць пасля сябе аўтарскі арыгінальны будынак пад даўніну на месцы былога помніка? Да таго ж будаўніцтва ў гістарычнай забудове дае дойлідку больш гарантый, што ён застанецца ў гісторыі побач з архітэктарамі мінулых стагоддзяў. Тут большыя магчымасці для задавальнення ўласных амбіцый, чым ў новым мікрараёне спрабаваць ствараць нешта адметнае і запамінальнае. Але сама па сабе сімвалічнасць і функцыянальная аўтэнтычнасць не замяняе якаснага праекта і яго кваліфікаванага здзяйснення, прафесійнага выканання сваіх абавязкаў. Першае не адмяняе другога, а вось разам яны даюць выбуховы эфект.

Напрыканцы варта зрабіць адну рэмарку. Мая ўвага, як гісторыка, на важнасць комплекснага ўліку формы, зместу і функцыі страчаных будынкаў пры іх адроджэнні, тычыцца страчаных архітэктурных помнікаў. Яна зусім не азначае апраўдання знішчэння існуючых старажытных будынкаў пад выглядам іх рэстаўрацыі. Яшчэ ў Венецыянскай хартыі 1964 г. было падкрэслена, а ў наступных паўторана, што сама рэстаўрацыя з’яўляецца выключнай мерай аховы помнікаў, а нормай – стабільны ўход, што ўтрыманне і рамонт аб’ектаў культурнай спадчыны павінны быць першаснымі ў часе ажыццяўлення мерапрыемстваў па яе захаванню.

Сёння мы маем тое, што маем. Вынікі нігілістычных адносін да спадчыны продкаў прывялі да катастрафічных наступстваў у галіне аховы помнікаў. Практыка “рэстаўрацыі з рэканструкцыяй” існуючых помнікаў архітэктуры, якіх так мала дажыла да нашага часу, шляхам разбурэння і аббудовы на іх месцы “муляжа”, з’яўляецца злачынствам з пункту гледжання аўтэнтычнасці ў першую чаргу. Навошта пасля рэканструкцыі разважаць аб элементах адроджанай аўтэнтычнасці, калі можна захоўваць аўтэнтычныя помнікі архітэктуры? Рытарычнае пытанне, лепш сказаць – аксіёма, але часцяком імгненны інтарэс: меркантильная кубатура хутка праведзеных работ і адпаведна большыя заробкі пераважаюць на шлях здаровы сэнс і павагу да спадчыны, перспектывнае мысленне і будучыя выгоды.

На вялікі жаль, прыходзіцца канстатаваць, што “рэгістры сапраўднасці” (трапны тэрмін філасофскай антрапалогіі Мішэля Фуко) гуманітарнай грамадскасці з аднаго боку, і беларускіх архітэктараў, менеджэраў і бізнесменаў з другога, з большага пакуль не супадаюць. Тыя тыпы разважанняў, якія прымаюцца і выкарыстоўваюцца ў якасці сапраўдных у дачыненні да аўтэнтчнасці сусветнай і беларускай грамадскасцю, да гэтага часу так і не сталі глыбока сваямі, аксіяматычнымі для нашых практыкаў горадабудаўніцтва і архітэктуры. У выніку мы часцяком маем, як ў новым будаўніцтве, так і ў рэканструкцыі, наша архітэктурнае ноўхаў – адметны беларускі стыль “Хай-так”. Сутнасць яго: **хай будзе так** як жадаецца, ці як хоча інвестар, нягледзячы на цывілізаваны сусветны вопыт і харты. Дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што стыль “Хай-так” ўласцівы і некаторым іншым краінам свету. Дае асцярожны аптымізм толькі тое, што ў тэорыі нашы рэгістры сапраўднасці ўжо збліжаюцца, і гэта дае, хай сабе і нясмелую, надзею на захаванне і адраджэнне нашай архітэктурнай спадчыны. Вось толькі ці застанецца што-небудзь ад яе ў “той час чудоўны”, калі і практычная дзейнасць беларускіх дойлідаў у галіне рэканструкцыі і рэстаўрацыі наблізіцца да сусветных стандартаў?

Літаратура: Ageeў А.Р. Магілёўская ратуша: гісторыя адраджэння і яе ўрокі // ARCHE Пачатак. 2010 г. № 3. С. 342–362; Ageeў А.Р., Трусаў А.А. Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне. 2-е выд. папр. і дап. Магілёў, 2010; Архітэктурны праект. Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя ратушы ў г. Магілёве. Агульная тлумачальная запіска // Бягучы архіў Магілёўскага гарадскога камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Упраўленне капітальнага будаўніцтва”. 730-2004-АТЗ; Дубінская Марія. Город-интерфейс, или Фабрика грёз Бориса Бернаскони // Эхо планеты. 2009. № 17. С. 32; Рыжакова С.И. “Хлебные мантры” и “японские чаши” у латышей. К вопросу о проблемах аутентичности и “регистрах истинности” в современной этнографии // Этнографическое обозрение. № 1. 2006. С. 118–121; Сардаров Армен. Образ памятника – это образ времени // Архитектура и строительство. 2010. № 2 (213). С. 12; Харты аб аўтэнтчнасці і гістарычнай рэканструкцыі ў адносінах да культурнай спадчыны. “Рыжская хартыя” (Рыга, 2000) // <http://spadczyna.org/content/view/54/48/>; Чернявский Игорь. Развіццё па спіралі, або бег па колу: пакручасты шлях станаўлення рэстаўрацыйнай справы // Архитектура и строительство. 2010. № 2. С. 8–9; Эскізнае рашэнне. Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя Ратушы на вуліцы Ленінскай ў г. Магілёве // Бягучы архіў Магілёўскага гарадскога камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Упраўленне капітальнага будаўніцтва”. Аб’ект № 730-2004.